

7. Бажан О., Данилюк Ю. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х — 1980-ті рр.). — К.: Рідний край, 2000. — 232 с.
8. Литвин В. М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965). — К.: Вид. дім «Лі-Терра», 2004. — 324 с.
9. Заплотинська О. О. Інтелектуальний нонконформізм в Україні в 60–70-х рр. ХХ ст. (Історико-культурний аспект): дис. ... канд. іст. наук (07.00.01) / О. О. Заплотинська. — К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. — 229 с.
10. Історія України: нове бачення. Т. 2 / під ред. В. А. Смолія. — К.: Україна, 1996.
11. Мороз В. Есеї, листи й документи // Сучасність. — 1975.
12. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? — К.: Видавничий дім «KM Academia», 1998.
13. Сверстюк Є. Блудні сини України. — К., 1993.

Надійшла до редакції 12.02.2019 р.

УДК 94(477):329+324«2015»+328

С. Л. Овсієнко, О. В. Мардаренко

ДО ПИТАННЯ ПРО УЧАСТЬ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ ДО МІСЦЕВИХ РАД У ЖОВТНІ 2015 РОКУ

Овсієнко Станіслав Леонідович, к. і. н., доц., e-mail: istorik@te.net.ua

Мардаренко Олена Вікторівна, к. і. н., доц. кафедри іноземних мов, e-mail: mardarenkoelena@gmail.com.

Одеський національний політехнічний університет,
пр. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна

АНОТАЦІЯ

У статті на прикладі Народного Руху простежується шлях розвитку політичної організації націонал-демократичного спрямування. Предметом дослідження є участь Народного Руху України (НРУ) у виборчій кампанії до місцевих рад у жовтні 2015 р. Для встановлення загальної картини наголос був зроблений на використанні передусім джерел центральних органів партії, таких як часопис «Час Руху» та електронний ресурс <http://www.nru.org.ua>, а також матеріалів, розміщених на офіційній сторінці Центральної виборчої комісії (ЦВК). Визначено чинники, які могли впливати

© Овсієнко С. Л., Мардаренко О. В., 2019

на перебіг рухівської виборчої кампанії, розкрито передвиборчі кроки рухівського керівництва, дії деяких місцевих рухівських організацій, проведено аналіз результатів та наслідків виборів для НРУ. Встановлено, що Народним Рухом була побудована, з урахуванням обставин, виборча стратегія, яка полягала в тому, що, попри заяви про партійну модернізацію і готовність взяти владу, партія спрямувала всі зусилля на завоювання виборця Львівщини, Івано-Франківщини, меншою мірою Тернопільщини, Хмельниччини, Вінниччини, Волині, Київщини. Результати виборів підтвердили виборчу регіональну спрямованість НРУ. На основі розміщених на сайті ЦВК даних зроблено висновок, що Руху вдалося здобути певну підтримку електорату переважно в Прикарпатському регіоні (Галичині).

Ключові слова: політична партія, Народний Рух України (НРУ), виборча кампанія, місцеві ради, 2015 рік, Центральна виборча комісія.

С. Л. Овсієнко, Е. В. Мардаренко

К ВОПРОСУ ОБ УЧАСТИИ НАРОДНОГО РУХА УКРАИНЫ В ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КАМПАНИИ В МЕСТНЫЕ СОВЕТЫ В ОКТАБРЕ 2015 ГОДА

Овсієнко Станіслав Леонідович, к. и. н., доц, e-mail: istorik@te.net.ua

Мардаренко Елена Викторовна, к. и. н., доц. кафедры иностранных языков, e-mail: mardarenkoelena@gmail.com.

Одесский национальный политехнический университет,
пр. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина.

АННОТАЦИЯ

В статье на примере Народного Руха прослеживается путь развития политической организации национал-демократического направления. Предметом исследования является участие Народного Руха Украины (НРУ) в избирательной кампании в местные советы в октябре 2015 г. Для установления общей картины акцент был сделан на использовании прежде всего источников центральных органов партии, таких как газета «Час Руху» и электронный ресурс <http://www.nru.org.ua>, а также материалов, размещенных на официальной странице Центральной избирательной комиссии (ЦИК). Определены факторы, которые могли повлиять на ход руховской избирательной кампании, раскрыты предвыборные шаги руховского руководства, действия некоторых местных руховских организаций, проведен анализ результатов и последствий выборов

для НРУ. Установлено, що Народним Рухом була построена, с учетом обстоятельств, избирательная стратегия, которая заключалась в том, что, несмотря на заявления о партийной модернизации и готовность взять власть, партия направила свои усилия на завоевание избирателя Львовской, Ивано-Франковской, в меньшей степени Тернопольской, Хмельницкой, Винницкой, Волынской, Киевской областей. Результаты выборов подтвердили избирательную региональную направленность НРУ. На основе размещенных на сайте ЦИК данных сделан вывод, что Руху удалось добыть определенную поддержку электората преимущественно в Прикарпатском регионе (Галичине).

Ключевые слова: политическая партия, Народный Рух Украины (НРУ), избирательная кампания, местные советы, 2015 год, Центральная избирательная комиссия.

S. L. Ovsienko, O. V. Mardarenko

TO THE QUESTION OF PARTICIPATION OF THE PEOPLE'S MOVEMENT OF UKRAINE IN THE ELECTION CAMPAIGN FOR LOCAL COUNCILS IN OCTOBER 2015

Stanislav Ovsienko, Ph.D., Assoc., E-mail: istorik@te.net.ua

Olena Mardarenko, Ph.D., Assoc. Department of Foreign Languages, e-mail: mardarenkoelena@gmail.com

Odessa National Polytechnic University,
Shevchenko ave., 1, Odessa, 65044, Ukraine

SUMMARY

The article traces the development of the National Democratic political organizations on the example of NRU. The subject of the study is the participation of the People's Movement of Ukraine (NRU) in the election campaign to the local council in October 2015. In order to provide an overall picture, emphasis was placed on the using of central party bodies sources such as the Time Rukh and the electronic resource [http:// www.nru.org.ua](http://www.nru.org.ua), as well as materials posted on the official website of the Central Election Commission (CEC). The factors that could influence the course of the NRU election campaign were determined, the pre-election steps of the Rukh leadership were revealed and the actions of some local Rukh's organizations, the results and consequences of the elections for the Rukh are analyzed. It was established that the People's Movement electoral strategy was organized around the circumstances and despite the statements about party modernization and readiness to take power, the party focused in taking the voters in and Ivano-Frankivsk regions, and to a lesser

extent in Ternopil region, Khmelnytsky region, Vinnytsya region, Volhynia region and Kyiv region. The election results confirmed the regional electoral orientation of the Rukh. Based on the data posted on the website of the Central Election Commission, it was concluded that Rukh managed to gain some electoral support, mainly in the Carpathian region (Halychyna).

Key words: political party, People's Movement of Ukraine (NRU), election campaign, local council, 2015, Central Election Commission.

З моменту свого заснування у 1989 р. НРУ перебував в авангарді національно-визвольної боротьби за відродження Української держави. У 90-х рр. ХХ ст. ця політична сила брала активну участь у процесах розбудови незалежної України. Як лідер націонал-демократів, Рух займав міцні позиції в національному політикумі, виражаючи інтереси патріотично налаштованої частини суспільства, стоячи на захисті держави. Найбільшу електоральну підтримку на виборах Рух отримувал у західній частині країни. Хоча географія підтримки НРУ виходила далеко за межі цього регіону. Під впливом низки обставин з кінця 90-х рр. відбувалася втрата Рухом впливу на державотворчі процеси. Особливо це помітно з результатів парламентських виборів: частка народних депутатів від Руху зменшувалася від 13 представників у Верховній Раді України (ВРУ) V скликання, 6 у ВРУ VI скликання [1] до жодного у ВРУ VII та VIII (П. Кишкар став членом НРУ з 15.04.2016 р. [2]) скликань.

Становлення багатопартійної системи в Україні є складовою державотворчого процесу. Тому вивчення діяльності політичних партій, які впливають на хід історії, є актуальним. Для кожної партії вибори є головним показником та оцінкою її суспільно-політичної активності. На прикладі НРУ можна простежити шлях розвитку політичної організації націонал-демократичного спрямування. Окреслена в назві статті проблема не була предметом наукового дослідження. Метою є дослідження перебігу рухівської виборчої кампанії 2015 р., визначення чинників, які впливали на неї, аналіз наслідків. Для встановлення загальної картини наголос був зроблений на використанні передусім джерел центральних органів партії, таких як часопис «Час Руху» та електронний ресурс <http://>

www.nru.org.ua, а також матеріалів, розмічених на офіційній сторінці ЦВК.

Після вражаючої поразки на виборах 2012 р. Народний Рух розпочав процес партійного перезавантаження. 15 грудня 2012 р. новим Головою був обраний В. Куйбіда. Наступним кроком у пошуку шляхів виходу з внутрішньопартійної кризи стало проведення 19 травня 2013 р. позачергових XXII Всеукраїнських зборів НРУ, які прийняли рішення про відновлення єдності Руху шляхом об'єднання Народного Руху України та Української Народної Партії (УНП) в єдину партію на основі Статуту НРУ. Збори обрали головою НРУ В. Куйбіду. Ці зміни кардинально не вплинули на ситуацію, в якій опинилася партія. Позачергові парламентські вибори 26 жовтня 2014 р., які відбувалися в умовах російської терористичної агресії щодо України, закінчилися для Руху поразкою. Особливістю цієї передвиборчої кампанії для Народного Руху було те, що делегати другого етапу позачергових XXIII Всеукраїнських зборів НРУ (6 вересня 2014 р.) ухвалили рішення взяти участь у позачергових виборах народних депутатів України і висунули кандидатів у народні депутати України від Руху в одномандатних (мажоритарних) виборчих округах [3]. Таким чином, аналізуючи свої можливості та перспективи, НРУ ухвалив рішення відмовитися брати участь у цих виборах за пропорційною системою.

Після проведення позачергових виборів до ВРУ VIII скликання Рух, який зазнав поразки, зосередив свою увагу на виборах до місцевих рад, які мали відбутися 25 жовтня 2015 р. У березні 2015 р. голова Закарпатської крайової організації (КО) НРУ І. Габор заявив про плановану підготовку НРУ до місцевих виборів із формуванням «наймолодшої та найінтелектуальнішої команди» [4]. Перебуваючи з робочим візитом на Закарпатті та Івано-Франківщині навесні 2015 р., лідери Руху закликали однопартійців готуватися до участі у місцевих виборах [5; 6].

Коли в українському політикумі розгорілася дискусія щодо перенесення дати проведення місцевих виборів з жовтня 2015 р. на березень 2016 р., Рух категорично виступив проти [7].

16 травня 2015 р. відбулися XXIV Всеукраїнські Збори НРУ. На з'їзді було обговорено Концепцію національних інтересів України, ухвалено рішення про підготовку до участі

у виборах до представницьких органів влади. Головою НРУ було переобрано на другий термін В. Куйбіду, який зазначив, що Рух завершив модернізацію і сьогодні готовий взяти владу. Було зроблено наголос на тому, що, готуючись до реалізації влади на місцях, партія повинна не тільки ретельно опрацювати місцеві проблеми, але й запропонувати механізми їх вирішення й об'єднати довкола себе людей, готових робити зміни. На Зборах було визначено три головних цілі передвиборчої кампанії: перша — сприяти об'єднанню правоцентристських партій в одну потужну політичну силу, друга — об'єднання дасть можливість перемогти олігархічні проекти на виборах до представницьких органів місцевого самоврядування і закласти основи на вибори парламентські, третя — прозоро сформулювати виборчі списки й опублікувати їх для загального обговорення в інтернет-ресурсах, провести консультації зі спорідненими партіями і визначитися щодо формату участі у цих виборах, а також розгорнути до липня виборчі штаби. Рухівці сподівалися на перемогу у разі належного проведення важкої передвиборчої роботи. Заступник голови Вінницької організації Руху О. Онищенко назвав президентську кампанію НРУ невизрачною, а парламентську провальною. Вінницька КО НРУ, провівши аналіз попередніх кампаній, констатувала необхідність проведення інформаційної атаки, тому що без неї результати будуть теж негативними. У боротьбі за виборця, який за збігом обставин став провладним, вінницькі рухівці пропонували новообраному керівництву щоденно і повсюдно здійснювати розумну, виважену оцінку всіх дій влади і теперішньої опозиції [8].

Враховуючи регіональну специфіку розвитку партійної системи, високий рівень національної свідомості та перспективи, Рух почав реалізовувати першу визначену на Зборах ціль саме в західноукраїнському регіоні. На Тернопільщині відбулася міжпартійна нарада, у якій взяли участь керівники місцевих правоцентристських політичних організацій [9]. У Львові Громадська організація «Асоціація учасників АТО Львівщини», Центр забезпечення військових при ГФ «Народна самооборона Львівщини» та Народний Рух підписали меморандум про співпрацю [10]. Також у Івано-Франківську представники політичних сил та громадських організацій підписали заяву про

спільний похід єдиною політичною силою Народного Руху України на місцеві вибори [11].

Складовою підготовки до виборів було проведення семінару навчання з діючими депутатами від НРУ та потенційними кандидатами в депутати до місцевих рад та мерів міст, а також молодіжний Форум. У липні 2015 р. близько тисячі рухівців з Львівщини та інших областей, а також представники партнерських громадських організацій зібралися на стадіоні «Арена Львів». Перед присутніми виступили голова НРУ В. Куйбіда, члени Політради НРУ В. Асадчев, М. Діденко, С. Дзядик та члени Центрального проводу (ЦП) НРУ Б. Гагалюк та А. Корнат. Лідер партії представив базову програму, з якою Рух йшов на вибори [12].

Для підтримки кандидатів від НРУ, схвалення виборчих списків, зустрічей з виборцями, проведення агітацій голова Руху протягом жовтня 2015 р. здійснив низку робочих візитів на теренах Галичини [13–15]. Під час обговорення виборчих списків В. Куйбіда наголосив на відсутності в них перебіжчиків часів Януковича та олігархів, натомість присутні академіки, професори, доценти і бійці АТО [16]. Тобто НРУ консолидував у своїх лавах кращий науковий потенціал Прикарпаття [17].

Велику увагу Рух приділив виборам на Львівщині. Про це свідчить виступ першого номеру списку НРУ до Львівської обласної ради Б. Гагалюка, який зазначив, що практично у всіх районах області, районних центрах, містах і містах обласного значення були представники партії [18].

Не міг НРУ, як і будь-яка політична сила, для збереження власної репутації та значимості обійти стороною вибори в Києві. Кандидат у депутати до Київради від Руху В. Бебик заявляв про необхідність перетворити Київ у комфортне місто для всіх киян [19]. До того ж Народний Рух запропонував до Київради найбільше жінок (41) [20].

У деяких регіонах партія тісно співпрацювала з кандидатами на посаду міських голів міст обласного значення, з яких на момент виборів лише один був її членом. Своім рішенням НРУ підтримав на посаду міського голови Тернополя С. Надала, на посаду міського голови Одеси Е. Гурвіца, на посаду міського голови Деражні О. Бляхарського (рухівець), на посаду міського

голови Львова В. Гірняка, на посаду міського голови Кіровограда (нині Кропивницький) В. Атаманчук [21].

Допомога у вирішенні «наболілих» проблем є запорукою зростання популярності. Цю просту істину зрозуміли в НРУ. Так, на підтвердження цієї тези Волинський Рух організував у Луцьку Центр юридичної допомоги, де кожен міг отримати безкоштовну консультацію [22].

Виборча кампанія була брудною. На Західній Україні, де Рух мав достатню підтримку, в опонентів було бажання зашкодити рухівцям. Наприклад, у Калуші агітки Руху заклеювали листівками конкурентів [23].

Напередодні дня виборів лідер НРУ В. Куйбіда у зверненні до українців закликав всіх, кому не байдужа доля України, віддати свій голос за Народний Рух, щоб «вже вкотре не помилитись і не жалкувати про свій вибір, повіривши порожнім обіцянкам олігархічних прислужників» [24].

Для формування загального уявлення про участь Народного Руху України у виборах до місцевих рад була проведена робота над поданими ЦВК офіційними даними (таблиці 1–3) [25]. У таблиці 1 можливі незначні похибки через скрупульозну роботу над виокремленням даних із загальної таблиці.

Підбиваючи підсумки виборчої кампанії, голова НРУ В. Куйбіда повідомив про вкрай складні обставини їх проведення для Народного Руху. Рухівські кандидати, на його думку, з різних причин опинилися в ізоляції. Проте, як стверджував В. Куйбіда, результат став для них вагомим, оскільки люди обирали їх не за високі гасла, красномовні бігборди, а за реальні справи. Перший номер у списку НРУ до Львівської обласної ради Б. Гагалюк хоча й був не надто задоволений результатом, але підкреслив, що у порівнянні з минулими місцевими виборами Руху вдалося збільшити свою відсоткову частку [26; 27].

Таким чином, за поданими ЦВК офіційними даними за результатами місцевих виборів 25 жовтня 2015 р. встановлено, що НРУ отримав загалом 259 депутатських місць. Відповідно до даних, наведених в таблиці 2. з 90 суб'єктів висунання НРУ за кількістю обраних депутатів посів 19 місце, таблиці 3 — з 69 суб'єктів висунання — 7 місце.

І. Волинець писав, що рухівцям доводилося розраховувати хіба що на результати власної участі у щоденному житті громад.

Таблиця 1

Кандидати, яких обрано депутатами рад.
Народний Рух України у виборах до місцевих рад (не бралися до уваги вибори до сілських рад)

Область	Обласна рада	Міська рада	Районна рада	Селищна рада	Кількість голосів, поданих за місцеву організацію політ. партії	Кількість отриманих депутат. мандатів	%
Вінницька		Вінницька			1472	0	
			Вінницька		1275	0	
			Жмеринська		923	2	5,88
			Муровано-куриловецька		218	0	
			Шаргородська		951	0	
		Шаргородська			112	0	
Волинська		Луцька		Муровано-куриловецька	820	0	
			Ківерцівська		1749	2	
			Луцька		358	0	
			Турійська		438	0	
				Луцька		7	53,85
Дніпропетровська		Криворізька			1047	0	
Донецька							

Житомирська							
Закарпатська				Ясінянська		1	3,85
Запорізька		Запорізька			925	0	
Івано-Франківська					16234	0	
		Болехівська			490	2	
		Калузька			1736	3	
		Коломийська			1325	3	
			Богородчанська		1166	0	
			Верховинська		653	2	
			Галицька		825	0	
			Городенківська		498	0	
			Долинська		1796	3	
			Калузька		1324	0	
			Коломийська		2371	3	
			Косівська		2892	4	
			Надвірнянська		1968	0	
			Рогатинська		1180	2	
			Рожнятівська		921	0	
			Снятинська		2337	3	

Продовження табл. 1

Область	Обласна рада	Міська рада	Районна рада	Селищна рада	Кількість голосів, поданих за місцеву організацію політ. партії	Кількість отриманих депутат. мандатів	%
			Тисменицька		3196	4	
			Тлумацька		753	0	
		Галицька			86	0	
		Городенківська			64	0	
		Долинська			149	0	
		Косівська			460	4	
		Надвірнянська			158	0	
		Рогатинська			354	3	
		Снятинська			244	2	
		Тисменицька			479	3	
		Тлумацька			199	2	
				Заболотівська		1	7,14
				Єзупільська		1	7,14
Київська		Бориспільська			130	0	
		Васильківська			415	0	
		Переяслав-Хмельницька			208	0	
			Бородянська		319	0	
			Фастівська		694	2	

Кіровоградська		Світловодська		Кладієво-Тарасівська	612	0	1	4,55
Луганська			Світловодська		299	1		
Львівська	Львівська				52696	5		
		Новороздільська			418	2		
		Моршинська			126	1		
		Львівська			6407	0		
		Бориславська			683	2		
		Дрогобицька			1710	2		
		Самбірська			882	2		
		Трускавецька			210	0		
		Червоноградська			2002	3		
			Бродівська		2201	3		
			Буська		3259	5		
			Дрогобицька		5873	8		
			Жидачівська		1310	0		
			Жовківська		862	0		
			Золочівська		2035	3		
			Кам'янська		3448	4		
			Бузька		4119	5		
			Миколаївська		2031	3		
			Мостиська					

Продовження табл. 1

Область	Обласна рада	Міська рада	Районна рада	Селищна рада	Кількість голосів, поданих за місцеву організацію політ. партії	Кількість отриманих депутат. мандатів	%
			Перемішляньська		3036	5	
			Пустомитівська		5332	4	
			Радехівська		3454	5	
			Самбірська		2221	3	
			Сколівська		1200	2	
			Сокальська		3337	3	
			Старосамбірська		5282	6	
			Стрийська		2753	3	
			Яворівська		2338	0	
		Бродівська			517	2	
		Буська			244	2	
		Городоцька			461	2	
		Жидачівська			126	0	
		Глинянська			336	3	
		Кам'янка-Бузька			351	2	
		Миколаївська			1148	5	
		Мостиська			277	2	
		Судовищанська			393	4	

		Бібрська			159	2	
		Пустомитівська			363	2	
		Радехівська			456	3	
		Сколівська			202	2	
		Сокальська			252	0	
		Бельська			111	2	
		Великомостівська			626	5	
		Старосамбірська			193	2	
		Хирівська			506	5	
		Новояворівська			810	3	
		Винниківська			342	2	
		Стебницька			557	2	
				Доброгвірська		1	4,55
				Роздільська		1	7,14
				Івано-Франківська		1	3,85
Миколаївська	–	–	–	–	–	–	–
Одеська	–	–	–	–	–	–	–
Полтавська	–	–	–	–	–	–	–
Рівненська	–	Рівненська	–	–	917	0	–
		Дубенська	–	–	484	0	–
			Костопільська	–	1613	3	–

Область	Обласна рада	Міська рада	Районна рада	Селищна рада	Кількість голосів, поданих за місцеву організацію політ. партії	Кількість отриманих депутат. мандатів	%
Сумська		Костопільська			1039	4	
Тернопільська		Сумська			342	0	
		Тернопільська			1439	0	
			Буцацька		2385	3	
			Збаразька		623	0	
			Козівська		436	0	
			Чортківська		1718	3	
					443	2	
			Буцацька		292	1	
			Збаразька	Козівська		1	3,85
Харківська							
Херсонська							
Хмельницька		Старокостянтинівська			98	0	
		Хмельницька					
Черкаська		Канівська	Городоцька		871	0	
Чернівецька					1109	2	
Чернігівська					158	0	
Київ		Ніжинська			152	0	
		Київська			2131	0	

Таблиця 2

Висунуті від місцевих організацій партій або шляхом самовисування

Суб'єкт висування (назва політичної партії, місцева організація якої висунула кандидата, або самовисування)	Кількість обраних депутатів	%
19. політична партія Народний Рух України	259	0,18

Таблиця 3

Партійність висунутих шляхом самовисування

Партійність	Кількість обраних депутатів	%
7. політична партія Народний Рух України	72	0,07

Результат рухівців був найвагомий там, де партійні осередки НРУ активно вирішували соціальні, господарчі чи культурні питання районів, містечок чи сіл, тому виборці Волині, Львівщини, Івано-Франківщини, Рівненщини, Тернопільщини, Кіровоградщини, Київщини традиційно делегували рухівців до районних рад чи обрали міськими та сільськими головами [28].

Отже, дані таблиці 1 вказують на те, що Рух може сподіватися на підтримку електорату переважно на Заході України. У Донецькій, Житомирській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській, Херсонській та Чернівецькій областях Рух не висував своїх кандидатів до обласних, міських, районних та селищних рад. Крім того, у Дніпропетровській, Запорізькій, Сумській, Черкаській та Чернігівській областях НРУ брав участь у виборах відповідно лише до Криворізької, Запорізької, Сумської, Канівської та Ніжинської міських рад, а також до Світловодських міської та районної рад у Кіровоградській області та до Ясінянської селищної ради Закарпатської області. Хоча НРУ представлений у кожній області України. З усіх регіонів країни найвищу підтримку Рух отримав на Львівщині. Саме у Львівській обласній раді була створена рухівська фракція у складі 5 депутатів. Необхідно відмітити, що Рух висував своїх кандидатів лише до Львівської та Івано-Франківської облрад. Також представники Народного Руху очолили районні та міські ради на Львівщині: міськими головами стали Я. Ройко (м. Великі Мости), І. Голу-

бець (м. Хирів), А. Щербель (м. Миколаєв), головами районних рад — Т. Терлецька (Старий Самбір), М. Сікора (Дрогобич), Б. Глова (Буськ) [29–32]. В Косівському районі Івано-Франківської області на чолі Яблунівської селищної ради стала Л. Безпалова [33].

Очевидно, що такий результат партії є наслідком комплексної дії низки традиційних чинників: фінансових можливостей (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» («Закон про фінансування партій») набув чинності з 1 липня 2016 р. і не стосується тих партій, які не подолали 5-відсотковий бар'єр на парламентських виборах 2014 р.; після наступних виборів до ВР право отримати бюджетні кошти зможуть також партії, які наберуть понад 2 % голосів виборців), браку кваліфікованих патріотично налаштованих кадрів на всеукраїнському рівні (навіть після об'єднання з УНП), особливостей суспільно-політичного розвитку південно-східних регіонів України (етнічна строкатість населення, міцні позиції проросійських сил та їх електорату, активність таких потужних партій як «Солідарність», «Батьківщина», слабка громадянська та національна свідомість виборця, прояви сепаратизму). Аналіз цих чинників вплинув на побудову керівництвом Руху виборчої стратегії. Вона полягала в тому, що, попри заяви про партійну модернізацію і готовність взяти владу, партія спрямувала всі зусилля на завоювання виборця Львівщини, Івано-Франківщини, меншою мірою Тернопільщини, Хмельниччини, Вінниччини, Волині, Київщини. НРУ свідомо відмовився від боротьби за депутатські мандати в значній частині областей України, щоб не послаблювати проукраїнські сили. Результати виборів підтвердили виборчу регіональну спрямованість НРУ. Руху вдалося здобути певну підтримку електорату переважно в прикарпатському регіоні (Галичині). Досліджені джерела не дозволяють зробити об'єктивні висновки щодо визначення рівня ефективності виборчої кампанії Руху. Цей аспект проблеми потребує подальшого вивчення. Отже здобутий певний результат на виборах партія має вкотре використати для свого відродження.

Література та джерела

1. Гай-Нижник П. Народний Рух України / П. Гай-Нижник // Українська багатопартійність: політичні партії, виборчі блоки, лідери (кінець 1980-х — початок 2012 р.): енциклопедичний довідник. — Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. — С. 274–280.
2. Лідери Руху [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua/pro-partiiu/lidery-rukhu>
3. Народний рух України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Народний_рух_України
4. Прес-служба НРУ // Час Руху. — 2015. — Березень, № 5 (229).
5. Рух завершує модернізацію // Час Руху. — 2015. — Березень, № 5 (229).
6. Час-репортер. Голова Руху Василь Куйбіда на Івано-Франківщині // Час Руху. — 2015. — Квітень, № 7 (231).
7. Час-репортер. Прес-служба НРУ. Рух проти перенесення дати проведення місцевих виборів // Час Руху. — 2015. — Квітень, № 7 (231).
8. В Українському домі відбулися XXIV Всеукраїнські Збори Народного Руху України. Рух готовий взяти владу // Час Руху. — 2015. — Травень, № 10 (234).
9. Час-репортер. Руденко В. Об'єднані сили // Час Руху. — 2015. — Травень, № 10 (234).
10. Україну разом захищаємо, разом реформуємо // Час Руху. — 2015. — Липень, № 13 (237).
11. В Івано-Франківську представники політичних сил підписали заяву про спільний похід Народного Руху України на місцеві вибори // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 18 (239).
12. Наш ресурс — сильні особистості та конкретні справи // Час Руху. — 2015. — липень, № 14 (238).
13. Голова Народного Руху України Василь Куйбіда відвідав Прикарпаття / Прес-служба НРУ (16 жовтня 2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
14. Голова Народного Руху України Василь Куйбіда відвідав Коломийщину / Прес-служба НРУ (22 жовтня 2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
15. Лідер Народного Руху України Василь Куйбіда проводить робочі візити на теренах Галичини / Прес-служба НРУ (22 жовтня 2015) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
16. Голова Народного Руху України Василь Куйбіда: «Ми йдемо до людей за підтримкою, аби зробити те, чого потребує українська громада» // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 18 (239).
17. 75 рухівців розбудовуватимуть Прикарпаття // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 19 (239).
18. У всіх районах області, районних центрах, містах і містах обласного значення є наші представники // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 19 (239).

19. Народний РУХ України висуває своїх представників до Київської міської ради // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 18 (239).
20. Народний Рух запропонував до Київради найбільше жінок // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 19 (239).
21. Народний Рух підтримує професіоналів, патріотів // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 19 (239).
22. Допомога з намету На Волині триває кампанія «Намет» // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 18 (239).
23. У Калуші агітки Руху заклеюють листівками конкурентів // Час Руху. — 2015. — жовтень. — № 19 (239).
24. Звернення лідера Народного Руху України Василя Куйбіди до українців: «Закликаю всіх небайдужих громадян голосувати за Народний Рух України» // Час Руху. — 2015. — Жовтень, № 19 (239).
25. Місцеві вибори Україна — 2015 [Електронний ресурс] / Центральна виборча комісія: офіційний веб-портал. — Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM002?PT001F01=100&pt00_t001f01=100
26. Народний Рух України представив своїх нових депутатів // Час Руху. — 2015. — Вересень — жовтень, № 17–18 (239).
27. НРУ Народний Рух України представив своїх нових депутатів у Львівській облраді / Прес-служба НРУ (4 листопада 2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
28. Волинець І. Країна рухається до самоврядування // Час Руху. — 2015. — Листопад, № 20 (244).
29. Мером м. Великі Мости став висуванець РУХу Ярослав Ройко // Прес-служба НРУ (5 листопада 2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
30. Рухівець Голубець Іван став Хирівським міським головою / Прес-служба НРУ (13 листопада 2015 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
31. Мер Миколаєва, рухівець Андрій Щебель в програмі «На часі» (21 січня 2016 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nru.org.ua>
32. Представники Народного Руху очолюють районні ради на Львівщині // Час Руху. — 2015. — Грудень, № 23–24 (247–248).
33. Місцеві вибори Україна — 2015 [Електронний ресурс] / Центральна виборча комісія: офіційний веб-портал. — Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM038?PT001F01=100&PT00_T001F01=100&pid111=51&pid100=26&rej=0

Надійшла до редакції 22.02.2019 р.

УДК 94(477.74):341.215.2:930.253:352 «1987/1989»

О. А. Шановська

ОДЕСЬКА «КОМПАРТІЙНА» ПЕРЕДІСТОРІЯ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Шановська Олена Андріївна, к. і. н., доц., доцент кафедри політології, e-mail: baku1589@gmail.com

Одеський національний політехнічний університет,
пр-т Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна

АНОТАЦІЯ

У статті відтворюється анатомія подій громадсько-політичного життя в Одеському регіоні наприкінці 1980-х років за секретними документами колишнього партійного архіву Одеського обласного комітету Комуністичної партії України. Відстежуються особливості та прояви процесу зростання громадської активності, створення неформальних організацій, які виникли в умовах проголошеного владою курсу на перебудову, гласність і демократизацію та були предтечею Народного Руху України (НРУ). За партійними даними, у квітні 1988 р. в Одеській області існувало більше 3 тисяч громадських об'єднань і клубів за інтересами всіх систем і відомств, що було в 1,5 раза більше у порівнянні з 1986 роком. До відверто негативних зараховувалися філія Української гельсінської спілки (УГС), група прихильників московського Демократичного союзу — опозиційної партії та Народний союз сприяння перебудові. У намаганні проводити наступальну політику та контролювати їхню діяльність партійні працівники виявилися безпорадними. Весь арсенал засобів партійна влада використала для протидії спробам створити альтернативні КПРС політичні структури, однією з яких було визнано НРУ. Ідеї НРУ підтримали керівники Товариства української мови ім. Т. Шевченка та Одеського відділення історико-просвітницького товариства «Меморіал», в яких намагалися легалізуватися активісти УГС і Демократичного союзу.

Ключові слова: партійні документи, Одеса, перебудова, громадсько-політичне життя, неформальні організації, Народний Рух України.